23 Οκτωβρίου 2026

Το Ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού για την επιστροφή των 48 κλαπέντων κειμηλίων

/ Γενικά Θέματα

Αναφορικά με το ζήτημα της επιστροφής των 48 κλαπέντων κειμηλίων από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα, το Ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού «Μέλαθρον Αναστασίου-Ιουλίας Μπίλλη» παρεμβαίνει με ψήφισμα, στο οποίο καταλήγει ότι όλες οι σχετικές δράσεις κινούνται προς την επιθυμητή-σωστή και συνετή κατεύθυνση.

Αναλυτικά το ψήφισμα του Ιδρύματος του Εθνικού και Θρησκευτικού

Προβληματισμού:

Θέμα: «Επιστροφή από την Βουλγαρία 48 κειμηλίων, Ελληνοορθοδόξου κληρονομιάς, κλαπέντων ή αρπαγέντων, βιαίως, το 1917 μ.Χ., και πριν, από τα βουλγαρικά στρατεύματα Κατοχής και τους Βουλγάρους Κομιτατζίδες (ή Κομίτες), με επικεφαλής, ιδεολογικά, την Βουλγαρική Εκκλησιαστική Εξαρχία, από Ιερούς Ναούς και Μοναστήρια της Ανατολικής Μακεδονίας και Δυτικής Θράκης. Τα ιστορικά δυσάρεστα και τα σημερινά ευχάριστα γεγονότα».

Εισαγωγικά

Το Ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού (Ι.Ε.Θ.Π.), του «Μελάθρου Αναστασίου-Ιουλίας Μπίλλη», από της ιδρύσεώς του (1993) ως σήμερα (2026), εις εκπλήρωση καταστατικών σκοπών του, εξέδωκε 48 Ψηφίσματα, επί επικαίρων εθνικών και θρησκευτικών θεμάτων. Όλα τα Ψηφίσματα αυτά έχουν επανεκδοθεί, φέτος (2026), από το «Μέλαθρον Οικουμενικού Ελληνισμού Αθηνών» (Πρόεδρος Σταύρος Πανουσόπουλος, Επιχειρηματίας). Τίτλος του Βιβλίου Ψηφισμάτων: «Ελλάδα 1993-2026. Αλήθειες… χωρίς χρώμα», Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2026, σ. 228. Το τελευταίο Ψήφισμα, υπ’ αριθμ. 48, έχει ως θέμα: «Ανακοίνωση Γραφείου τύπου Υπηρεσίας Πληροφοριών της Μόσχας (SVS) κατά του Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄, προσωπικά» (σσ. 225-228).

Η προβληματική ιστορία σχέσεων Ελλάδος και Βουλγαρίας, κατά το παρόν, υπ’ αριθμ. 49, Ψήφισμα, ειδικώτερα

1α. Επίκεντρο, χρονικό-τοπικό, σκληροτάτων αντιπαλοτήτων, επί του πεδίου μεταξύ Ελλήνων και Βουλγάρων ή Ελλάδος και Βουλγαρίας, ήταν η περίοδος του Μακεδονικού Αγώνος (1904-1908). Αυτή απέληξε, λόγω της παρακμής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στους δύο Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913) και στον, αμέσως, επακολουθήσαντα Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918).

1β. Αποτέλεσμα για την Ελλάδα; Η απελευθέρωση της Μακεδονίας από τους Έλληνες Μακεδονομάχους, στον Αγώνα κατά του Βουλγαρικού Μακεδονικού Κομιτάτου, στον Μακεδονικό Αγώνα, και από τον Ελληνικό Στρατό, στους δύο Βαλκανικούς Πολέμους.

1γ. Η συμβολή, εξ άλλου, της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Μακεδονίας και της Θράκης , υπό την άμεση δικαιοδοσία, τότε, του Οικουμενικού Πατριαρχείου, για το ποθούμενο της ελευθερίας από τον Οθωμανικό ζυγό και από το Βουλγαρικό Κομιτάτο και την Βουλγαρική Εξαρχία, υπήρξε μοναδική, συντονιστική θα εκτιμούσαμε.

Αναφέρουμε, π.χ., τρεις διαπρεπείς πρωτοπόρους Αρχιερείς: τον Μέγα Οικουμενικό Πατριάρχη Ιωακείμ Γ΄, τον Μεγαλοπρεπή (το β΄ 1901-1912)˙ τον Μητροπολίτη Καστορίας-μετάπειτα Αμασείας Γερμανό Καραβαγγέλη˙ και τον Μητροπολίτη Δράμας Χρυσόστομο Καλαφάτη, μετέπειτα Εθνομάρτυρα Σμύρνης, το 1922.

Ελληνική Μακεδονία-Θράκη και Βουλγαρικό Κομιτάτο-Βουλγαρικός Στρατός

2α. Μια, δυσεξήγητη επί της ουσίας, δραστηριότητα των Κομιτατζήδων και των Βουλγαρικών Στρατευμάτων Κατοχής, στην Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη, στις προμνημονευθείσες περιόδους, ήταν η αρπαγή, μέχρι και καταστροφής, εκ συστήματος, εκκλησιαστικών αντικειμένων ι. εικόνων, ι. αντικειμένων, παλαιτύπων, χειρογράφων ιστορικών και άλλων τιμαλφών). Το ερώτημα αυθορμήτως, διατί; Ο άκρατος (όχι, απλά, ακραίος) Εθνοφυλετισμός, στα ευρύτερα πλαίσια του Πανσλαβισμού της Ρωσίας (π.χ. Ιγνάτιεφ), είχε θέσει ως βασικό πρόγραμμά του, οπωσδήποτε, τον αφελληνισμό Μακεδονίας-Θράκης, για την δημιουργία προϋποθέσεων εξόδου-διεξόδου στο Αιγαίο Πέλαγος. Η Μακεδονία και η Θράκη ήταν, ως εκ τούτου, το σκοπούμενο, ως το βασικό γεωπολιτικό κλειδί. Έφθανε και μέχρι τέτοιου σημείου το ανθελληνικό μίσος και μένος, που, π.χ. σε ελληνικές αξιόλογες εικόνες εκκλησιών, διέγραφαν οι Βούλγαροι τις γνήσιες αρχικές ελληνικές επιγραφές και τις αντικαθιστούσαν με, βουλγαρικής γραφής, επιγραφές.

2β. Ειδικώτερα, περί των αρπαγέντων ή κλαπέντων κειμηλίων και συναφών τιμαλφών

Τα επιστραφέντα 48 κειμήλια, σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές και τις πρόσφατες ειδήσεις ακριβείς, στην ηλεκτρονικό, κυρίως, Τύπο και, δη, στην έγκυρη Ηλεκτρονική Εφημερίδα «ΡΟΜΦΑΙΑ. 24ΩΡΟ Εκκλησιαστικό Πρακτορείο Ειδήσεων», από 29/9 ως 7/10, 2026, «προέρχονται από την Ιερά Μονή Παναγίας Εικοσιφοινίσσης Δράμας και την Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών και την Ιερά Μητρόπολη Σερρών και Νιγρίτης και ευρύτερα».

2γ. Οι κρίσιμες σημερινές Ιερές Μητροπόλεις της Εκκλησίας της Ελλάδος στην Ανατολική Μακεδονία και Δυτική Θράκη είναι 5: Σερρών και Νιγρίτης, Σιδηροκάστρου, Δράμας, Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου (έδρα Καβάλα) και Ξάνθης και Περιθεωρίου. Ίσως, και σε όμορες προς αυτές Ιερές Μητροπόλεις να υφίσταται το ίδιο πρόβλημα, ή και ευρύτερα, σ’ όλη την Μακεδονία και Θράκη, γεωγραφικά διαμερίσματα στο άμεσο ή έμμεσο στόχαστρο των Βουλγάρων. Κατά τον σημερινό Μητροπολίτη Δράμας Δωρόθεο, «μόνο τα κλεμμένα από την Ιερά Μονή Παναγίας Εικοσιφοινίσσης ιερά κειμήλια είναι 800 και τα χειρόγραφα 430» (βλ. Romfea.gr (30/9, 16:14). Στην πραγματικότητα, ο λόγος για χιλιάδες περιπτώσεις τέτοιες κειμηλίων.

2δ. Η τύχη των αρπαγέντων-κλαπέντων κειμηλίων

Τα, εν λόγω, κειμήλια εκτίθενται ή φυλάσσονται, από τα χρόνια της αρπαγής, αποθηκευμένα, στο Εθνικό Μουσείο Ιστορίας της Σόφιας Βουλγαρίας. Η διατύπωση «φυλάσσονται» είναι σχετική. Διότι πληροφορίες, σε συνεντεύξεις ειδικών Βουλγάρων και άλλων επιστημόνων και αρμοδίων, λένε, ότι, από τα χιλιάδες κλαπέντα, κάποια πουλήθηκαν στο εξωτερικό και άλλα έχουν αποσυντεθεί. Εν πάση περιπτώσει, η βάση εκθέσεως και αποθηκεύσεως είναι το προαναφερθέν, μόλις, Μουσείο Σόφιας.

2ε. Η ουσία της υπογραφής, στις 3 Οκτωβρίου 2026, «Μνημονίου κατανόησης μεταξύ των Υπουργών Πολιτισμού Ελλάδος και Βουλγαρίας, Λένας Μενδώνη και Evtim Miloshev, για την αμοιβαία <κατάθεση> κειμηλίων ιστορικής αξίας για τις δύο χώρες» εμπεριέχει τρία βασικά στοιχεία: πρώτον, επιστροφή 48 αρπαγέντων κειμηλίων στην Ελλάδα, δεύτερον, παράδοση στην Βουλγαρία των οστών, που εντοπίσθηκαν, το 1965, στην Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου Πρεσπών, από τον διαπρεπή Αρχαιολόγο Καθηγητή Α.Π.Θ. Νικόλαο Μουτσόπουλο, και έχουν ταυτοποιηθεί ως ανήκοντα στον τσάρο Σαμουήλ της Βουλγαρίας (997-1014 μ.Χ.), που φυλάσσονταν στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης˙ και τρίτον, πολύ σημαντικό, «συμφωνία να συνεχίσουν οι διαπραγματεύσεις για την ταυτοποίηση και την ένταξη σε επόμενη συμφωνία ιστορικών αντικειμένων αμοιβαίου ενδιαφέροντος, που δεν περιλαμβάνονται στην παρούσα». Η βασική διαφορά εδώ στο ηθικό «πάρε-δώσε είναι ετεροβαρύς.

Η Ελλάδα λαμβάνει δικά της κλαπέντα κειμήλια, όμως, ενώ η Βουλγαρία εδώ εντοπισμένα και φυλασσόμενα διά της αρχαιολογικής σκαπάνης. Όπως, όμως, και εάν έχει το Ζήτημα, γνωστό τοις πάσι, οι διαπραγματεύσεις πρέπει να συνεχισθούν, κατά τη σοφή λαϊκή ρήση: κάλλιο πέντε και στο χέρι παρά δέκα και καρτέρει», ή «τις εστί πλούσιος ή εν ολίγοις αναπαυόμενος». Διότι τα «ολίγα»

προϋποθέτουν τα «πολλά».

2ε. Οι παρεμβάσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως-της Εκκλησίας της Ελλάδος

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, με Ανακοίνωσή του, «εκφράζει την ικανοποίησή του διά την έναρξιν επιστροφής εκ Βουλγαρίας πολυτίμων και ιερών αντικειμένων, τα οποία αφηρέθησαν προ εκατόν και πλέον ετών από τας Ιεράς Μητροπόλεις και Μονάς της πνευματικής και κανονικής δικαιοδοσίας της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας εν Βορείω Ελλάδι και ομιλεί περί <ενάρξεως> της απακαταστάσεως της γενομένης τότε διαρπαγής των περί ων πρόκειται θρησκευτικών και πολιτιστικών κειμηλίων, διότι ευελπιστεί, ότι η αποκατάστασις αύτη θα ολοκληρωθή ταχέως, κατά τας υπαγορεύσεις της ηθικής τάξεως και του διεθνούς δικαίου και δη εντός του πλαισίου των εγκαρδίων σχέσεων μεταξύ των δύο γειτονικών και συμμάχων χωρών, αμφοτέρων μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως». Και κάμνει την υπενθύμιση, ότι «η Α.Θ.Παναγιότης ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, ευρισκόμενος προ τινών ετών εν Σόφια, είχε θέσει επισήμως το θέμα τούτο των κειμηλίων εις τον τότε Εξοχώτατον κ. Πρόεδρον της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και τώρα χαίρει επί τη ενάρξει της σχετικής διαδικασίας και συγχαίρει τας δύο Κυβερνήσεις διά τα γενόμενα και τα μέλλοντα σχετικώς να ακολουθήσουν» (βλ. Romfea.gr 4/10, 18Q32).

Η Εκκλησία της Ελλάδος, εξ άλλου, διά της Ιεράς Συνόδου «χαιρετίζει» με ιδιαίτερη ικανοποίηση τη σημαντική συμφωνία επιστροφής των 48 ιερών κειμηλίων, που είχαν κλαπεί από τους Βουλγάρους κατά την διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και πριν από την Ιερά Μονή Παναγίας Εικοσιφοινίσσης, από την Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών και Ιερές Μητροπόλεις και εκφράζει την ελπίδα και την ευχή το Μνημόνιο Συνεργασίας να είναι μόνον η αρχή για πρόσθετες συμφωνίες για την επιστροφή των λοιπών Εκκλησιαστικών Κειμηλίων, που είχαν κλαπεί από Ιερούς Ναούς, Ιεράς Μονάς και άλλους χώρους της Ανατολικής Μακεδονίας μας και της Θράκης μας, κάτι που αντανακλά και την διαρκή συνεργασία Πολιτείας και Εκκλησίας για την επίτευξη εθνικών στόχων, με ιδιαίτερο αποτύπωμα. Τέλος, εκφράζει τα συγχαρητήρια στους Σεβ. Μητροπολίτας Σερρών και Νιγρίτης Θεολόγο και Δράμας Δωρόθεο για τις άοκνες και επίμονες προσπάθειές τους για επιστροφή του εθνικοθρησκευτικού και πολιτισμικού πλούτου μας, ενώ μνημονεύει με ιδιαίτερη συγκίνηση τον μακαριστό Μητροπολίτη Δράμας κυρό Παύλο, που υπήρξε ο αρχιτέκτων και πρωτεργάτης του όλου εγχειρήματος» (βλ. Romfea.gr 30/9, 15:32).

Οι πολιτικές πρωτοβουλίες και αποφάσεις, στις

29 Σεπτεμβρίου και 3 Οκτωβρίου 2026

3α. Στις 29 Σεπτεμβρίου 2026, υπεγράφη στην Αθήνα από τους δύο Υπουργούς Πολιτισμού Ελλάδος-Βουλγαρίας-«Μνημόνιο κατανόησης για την αμοιβαία <κατάθεση> κειμηλίων ιστορικής αξίας για τις δύο χώρες», όπως ανακοίνωσε το Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού (βλ. φώτο). Πρακτικά, κατά το «Μνημόνιο», 48 κειμήλια επιστρέφουν από Βουλγαρία στην Ελλάδα και παραδίδονται στη Βουλγαρία από την Ελλάδα τα οστά του τσάρου Σαμουήλ της Βουλγαρίας. Σημασία μεγάλη ενέχει η διατύπωση ότι «οι δύο χώρες συμφώνησαν, επίσης, να συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις για την ταυτοποίηση και την ένταξη σε επόμενη συμφωνία ιστορικών αντικειμένων αμοιβαίου ενδιαφέροντος, που δεν περιλαμβάνονται στην παρούσα».

3β. Στις 3 Οκτωβρίου 2026, συντελέσθηκε η υπογραφή σχετικών Πρωτοκόλλων από τους δύο Υπουργούς Πολιτισμού στο Βυζαντινό Μουσείο Πολιτισμού Θεσσαλονίκης, παρουσία του Κυριάκου Μητσοτάκη και του Ρούμεν Ράντεφ (βλ. φώτο). Σημασία εδώ έχουν οι δηλώσεις των δύο Πρωθυπουργών. Ο Πρωθυπουργός της Ελλάδος δηλώνει: «Τα μνημεία, τα ιστορικά κειμήλια δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται ως λάφυρα πολέμου. Θεμελιώνουμε κάτι πολύ βαθύτερο από μια απλά πολιτιστική ανταλλαγή, η συνεργασία θα συνεχιστεί για την επιστροφή και άλλων κειμηλίων. Με την ευκαιρία αυτή έστειλε μήνυμα και για τα γλυπτά του Παρθενώνα. «Η πατρίδα μας δεν πρόκειται να δεχθεί διευθετήσεις, που να δηλώνουν αναγνώριση ξένης κυριαρχίας ή να δανειστεί τάχα τους δικούς της θησαυρούς». Και συμπληρώνει: «Οι συζητήσεις για την επιστροφή των κειμηλίων άρχισαν πριν από περίπου μισό αιώνα, από τον τότε Πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Καραμανλή και τον τότε ηγέτη της Βουλγαρίας Τεοντόρ Ζίβκοφ». Και τελειώνει, με τις «σχέσεις Ελλάδος-Βουλγαρίας». «Δεν ωραιοποιούμε την ιστορία, ούτε και πρέπει να την διαγράφουμε. Να διδασκόμαστε από τις σκοτεινές σελίδες, προκρίνοντας όσα μας ενώνουν, την κοινή πολιτιστική και θρησκευτική μας ρίζα, την αμοιβαία αναγνώριση της ταυτότητας του άλλου, αλλά, κυρίως, το κοινό αύριο σε μια Ευρώπη ανάπτυξης και ευημερίας»

Ο Πρωθυπουργός της Βουλγαρίας δηλώνει, συναφώς, τα εξής μηνυματικά: «Οι κοινές προσπάθειές μας επέτρεψαν, να αφήσουμε πίσω τις σκιές του παρελθόντος και να δημιουργήσουμε μια σχέση αμοιβαίου σεβασμού και φιλίας. Χαίρομαι, διότι οι δύο λαοί μας κατάφεραν να αφήσουν πίσω την αντιπαράθεση και σήμερα χαιρόμαστε ένα πολύ υψηλό επίπεδο οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής συνεργασίας. Εκφράζω ευγνωμοσύνη και ευχαριστίες προς την Ελληνική Κυβέρνηση και τον Πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη για τη συμβολή τους στην επιτυχία της <Ιστορικής συμφωνίας>» Και κατακλείει: «Καταφέραμε να

δημιουργήσουμε έναν πολύ γερό άξονα στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδος, έναν άξονα σταθερότητας, ασφάλειας, ευημερίας και ανάπτυξης».

Υπογραμμίζουμε τον όρο «ασφάλεια», διότι θυμόμαστε ότι, μόλις πριν από λίγο καιρό, εξ αιτίας της ιρανικής κρίσεως στην Μέση Ανατολή, ελληνικά αμυντικά όπλα «Πάτριοτ» μεταφέρθηκαν στη Βουλγαρία για την «ασφάλεια» του εναερίου χώρου της (Περισσότερα για όλα τα ανωτέρω, βλ. Romfea.gr 29/9, 3/10 και Ortodoxia news agensy 7/10/2026).

Συμπέρασμα συνοπτικό του Ψηφίσματος, υπ’ αριθμ. 49

4α. Το Ι.Ε.Θ.Π., κατόπιν όλων των ανωτέρω, εις βάθος ερευνηθέντων και λεπτομερώς αναλυθέντων, καταλήγει στο συνοπτικό Συμπέρασμα, ότι όλες οι σχετικές δράσεις κινούνται προς την επιθυμητή-σωστή και συνετή κατεύθυνση. Ανήκουν θερμά συγχαρητήρια στις δύο Κυβερνήσεις.
Ειδικώτερα, επισημαίνουμε τις ουσιαστικές, αφανείς και εμφανείς, κινήσεις δύο υπεροχικών προσώπων, πέραν της Υπουργού Πολιτισμού Λένας Μενδώνη. Ενός πολιτικού, του Υφυπουργού Εξωτερικών, Αναστασίου Χατζηβασιλείου, και ενός εκκλησιαστικού, του Μητροπολίτου Σερρών και Νιγρίτης Θεολόγου, προς το ποθούμενο των δύο συμπεφωνημένων επισήμων κειμένων, της Υπουργικής Αποφάσεως και του Πρωτοκόλλου επιστροφής, σταδιακά, των κλαπέντων ή αρπαγέντων εκκλησιαστικών κειμηλίων από βουλγαρικής πλευράς, σε κρίσιμες πολεμικές αναμετρήσεις του παρελθόντος.

4β. Κλίνουμε το Ψήφισμα με την δήλωση του Μητροπολίτου Σερρών και Νιγρίτης Θεολόγου, ως του τελικού Συμπεράσματος. «Ο αγώνας συνεχίζεται». «Σημειώνονται με θετικό πρόσημο οι διαχρονικές προσπάθειες της Ελληνικής Πολιτείας και άλλων επισήμων Φορέων και Συλλόγων, που έδωσαν σκληρό και δύσκολο αγώνα, μαζί με την Ιερά Μητρόπολή μας, για την επιστροφή συνόλου των, βιαίως, κλαπέντων κειμηλίων στην τοπική μας Εκκλησία. Η γείτων χώρα της Βουλγαρίας, η οποία σήμερα παραδέχεται την ύπαρξη των κλεμμένων στην επικράτειά της, οφείλει και υποχρεούται, σεβομένη τις διεθνείς συνθήκες και συμφωνίες (Νεϊγύ και Χάγη) και το περί δικαίου αίσθημα, να επιστρέψει όλα, ανεξαιρέτως, τα παρανόμως αρπαγέντα ιερά κειμήλια. Συνεπώς, ο Αγώνας, συνεχίζεται» (βλ. Ηλεκτρ. Εφημ. Romfea.gr 3/10, 13:35).